

**МОТИВИ ПОЛІССЯ У
ТВОРЧОСТІ
Ю. СЛОВАЦЬКОГО,
Ю. КРАШЕВСЬКОГО ТА
О. КУПРІНА**

Полісся розташоване на території чотирьох держав: Білорусі, України, Польщі та Росії

**Етимологія назви
Полісся закорінена у
семантиці лісу та болота
(лісиста місцевість,
лісок), має балтський
аналог (Pala, Pelesa,
Pelysa).**

Актуальність дослідження
зумовлюється важливою
роллю творчих доробків
Ю. Словацького,
Ю. Крашевського та
О. Купріна у світовій
літературі, збагаченням ними
тем і сюжетів

Новизна роботи полягає в спробі здійснити порівняльний аналіз образу волинської природи в поезіях Ю. Словацького та «поліських» оповіданнях О. Купріна, визначити їх спільні та відмінні риси, вивчити достовірність використаних ними місцевих легенд і оповідок, а також на основі «селянських» повістей Ю. Крашевського розкрити типові традиційні елементи матеріальної культури Полісся в розрізі побуту панів та селян

Метою дослідження є опис особливостей волинської природи, типових для поліського регіону міфологічних мотивів та матеріальної культури на прикладі поезій Ю. Словацького, повістей Ю. Крашевського та оповідань О. Купріна

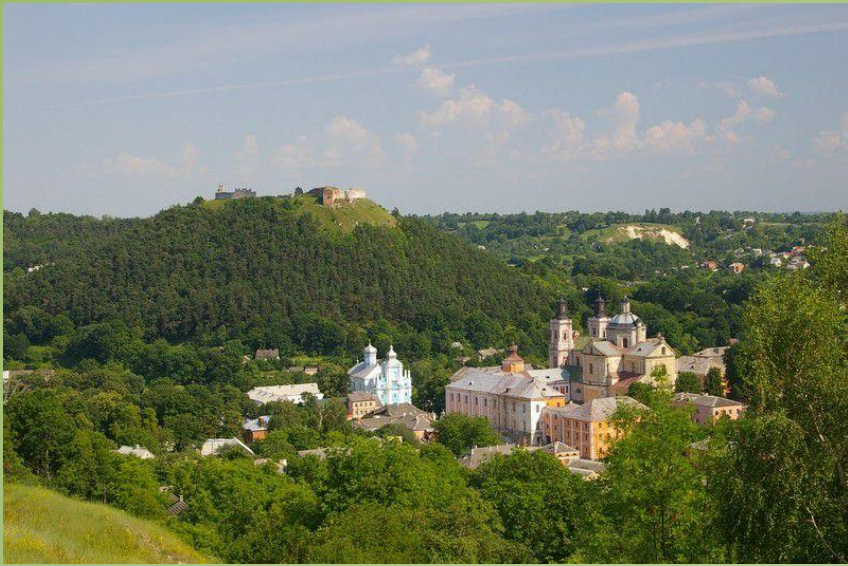
ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- вивчити поліський життєпис Ю. Словацького, Ю. Крашевського та О. Купріна;
- дослідити образ поліського краю крізь призму романтизму в поезіях Ю. Словацького;
- описати на основі «поліських» оповідань О. Купріна особливості природи Великої Волині;
- здійснити порівняльний аналіз змалювання поліських пейзажів в поезіях Ю. Словацького та прозі О. Купріна;
- проаналізувати трансформацію та репрезентацію легенд, вірувань Полісся в поезіях Ю. Словацького та оповіданнях О. Купріна;
- розкрити аспекти традиційно-побутової культури поліщуків у «селянських» повістях Ю. Крашевського.

**Юліуш
Словацький (1809-18
49) - великий
польський поет та
драматург**

Мала батьківщина Ю. Словацького - Кременець

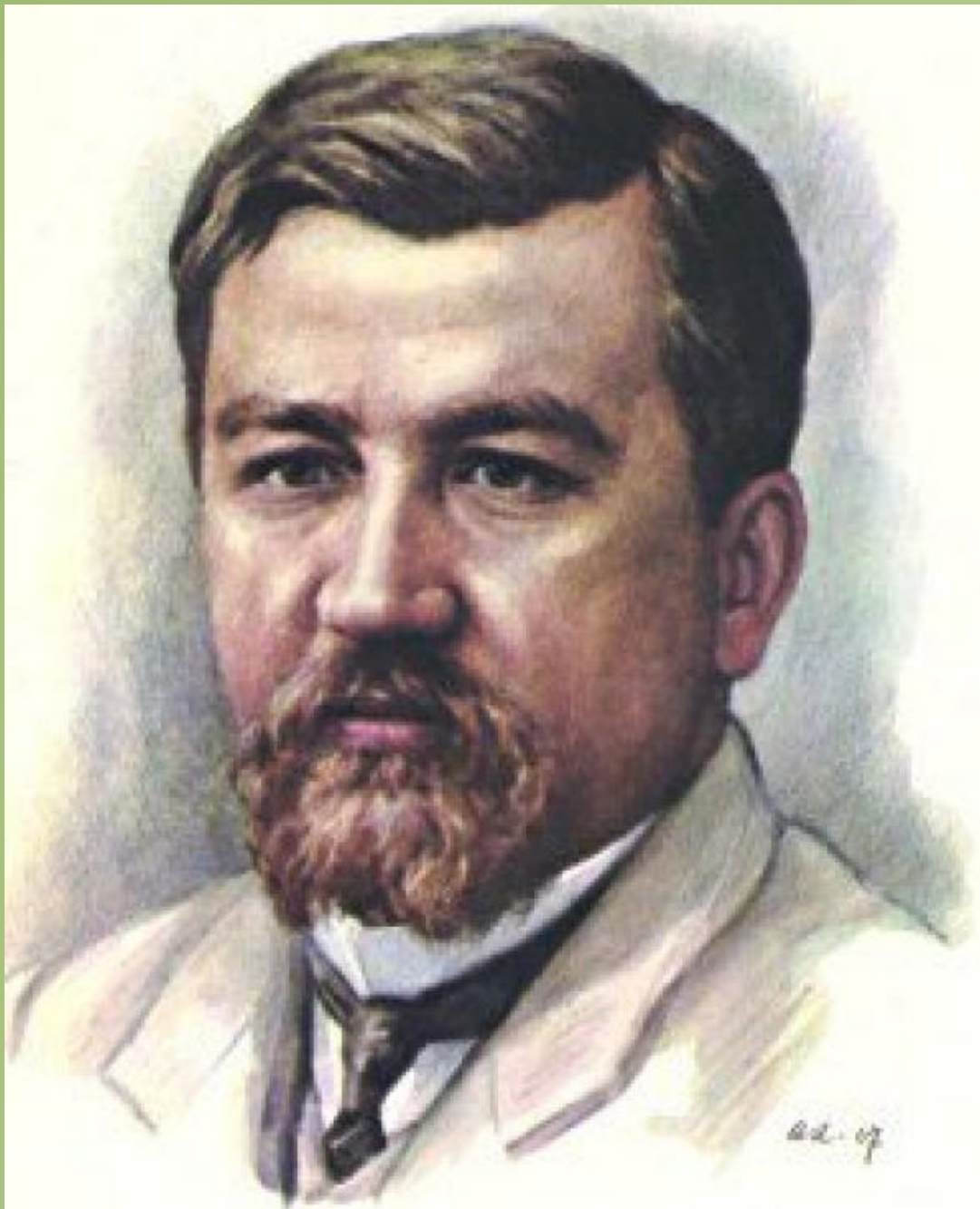
**Юзеф Ігнацій
Крашевський
(1812-1887) -
польський письменник,
публіцист, видавець,
історик, філософ,
громадський і
політичний діяч**

Поліський період у життєписі Юзефа Крашевського

Період перебування (роки)	1836-1839	1840-1849	1849-1853	1854-1860
Місце перебування	с. Омельне Ківерцівського району	с. Городок Луцького району	с. Губин Локачинського повіту	м. Житомир

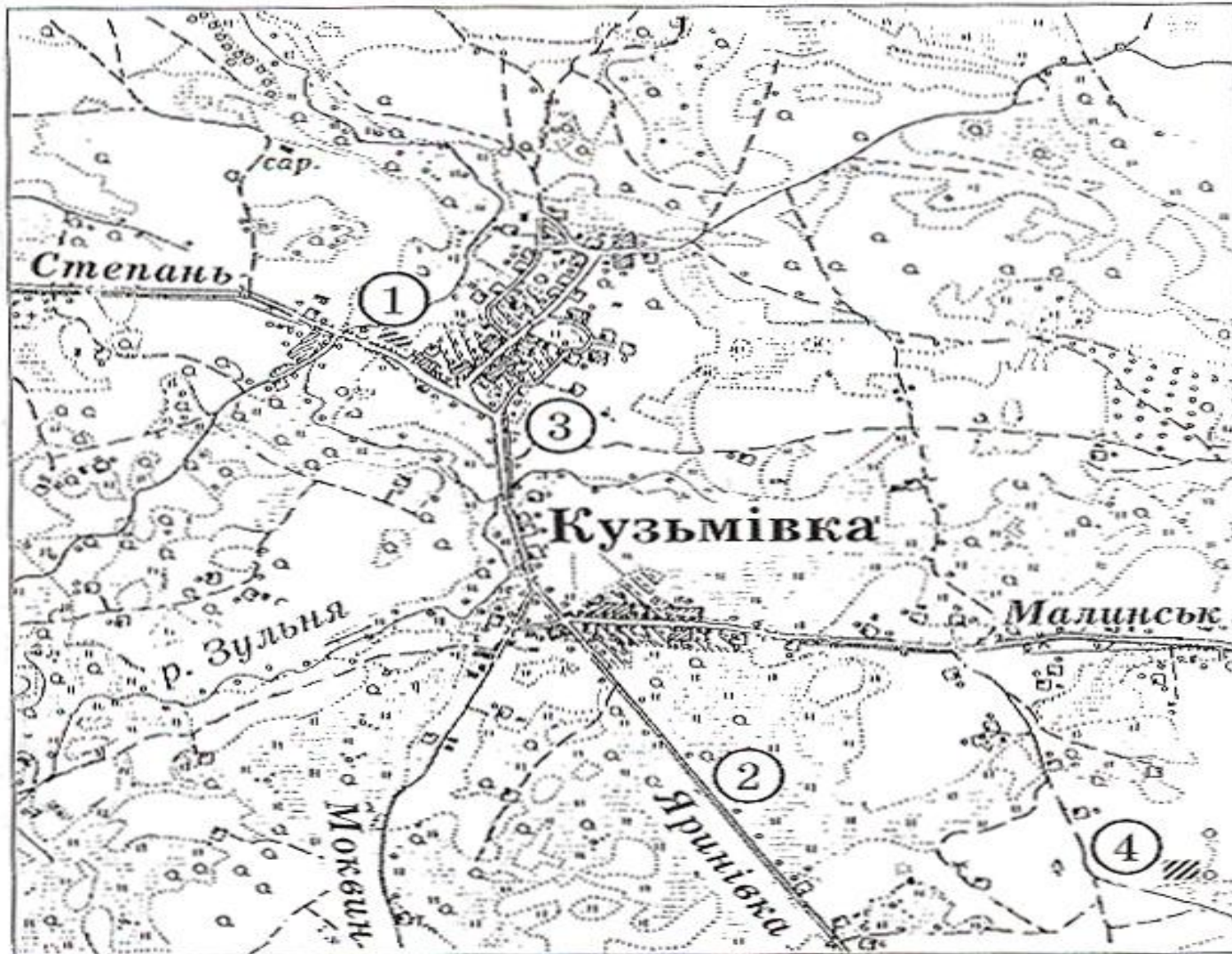

**Будинок, в якому жив
Юзеф Крашевський
у м. Житомирі**

**Олександр
Іванович
Купрін (1870-1938
) – відомий
російський
письменник**

1. Карта-схема с. Кузьмівка з околицями

Кузьмівка — (до 1945 року — Казимирка) село в Україні, Сарненському районі Рівненської області

Описуючи природу Полісся, О. Купрін зображує у своїх творах:

- клімат в різні пори року;
- явища природи, опади (хуртовину, дощ, грозу, град);
- ландшафти (ліс, лісові джерела, річки, болота, луки);
- рослинний світ (мішані ліси з дрібним чагарником, хвойні ліси, трав'янисті рослини);
- тваринний світ (переважно орнітофауну);
- точні топонімічні (географічні) назви населених пунктів, місцевості, шляхів сполучення тощо

Флора та фауна Полісся в оповіданнях О. Купріна

Тварини	вовк, заєць, жаба, качка, бекас, канюка, сова, дикі голуби, тетерев, глухар, журавель, горлиця, горобець, коник, деркач
Рослини	сосна, береза, тополя, бузок, глід, конвалія

Спільні та відмінні риси в змалюванні волинської природи в поезіях Ю. Словацького та оповіданнях О. Купріна

Спільні риси	Відмінні риси	
	Ю. Словацький	О. Купрін
Конкретна географічна приналежність, «документальне» змалювання волинської природи	Згадка про м. Кременець, гору Бону, річку Ікву, Кременецький замок	Згадка про с. Перебрід, с. Казимирку (нині с. Кузьмівка), с. Печалівку, Яринівський шлях, Бісів Кут, Маринине болото, залізничну станцію Вовчу (нині Моквин) та ін.
Зображення краси Волині, ліризм описів	Змалювання природи в дусі романтизму (хімерність, незвичайність, таємничість)	Поеднання реалістичного пейзажу з романтичним
Суголосність природи внутрішнім переживанням та почуттям героїв	-	-
Показ стану природи в різні пори року	Весна	Зима, весна, літо

**Гора Бона (Замкова
гора), Кременецький
замок**

Королева Бона Сфорца д'Арагона

МІФООБРАЗИ ПОЕМИ Ю. СЛОВАЦЬКОГО «ГОДИНА РОЗДУМІВ»

Гора Бона

*«гора (...) Бона
хрещена по йменню»;
«гора, котра
зоветься Бона»;
«гора, іменням Бони
звана»*

Кременецький замок

*«понурий», «похмурий»,
«бовваніє в жалобі»;
нагадує «корону з траурним
покривом», «корону, повну
таємниці»;
відбиває страшні події («мов
дій минуле моторошні тіні»)*

Вовкулака — міфічна істота, людина, що перекидається на вовка, або перетворена у вовка, тобто перевертень

Відьма — жінка з надприродними силами, які вона використовує, на думку загалу, на шкоду людям

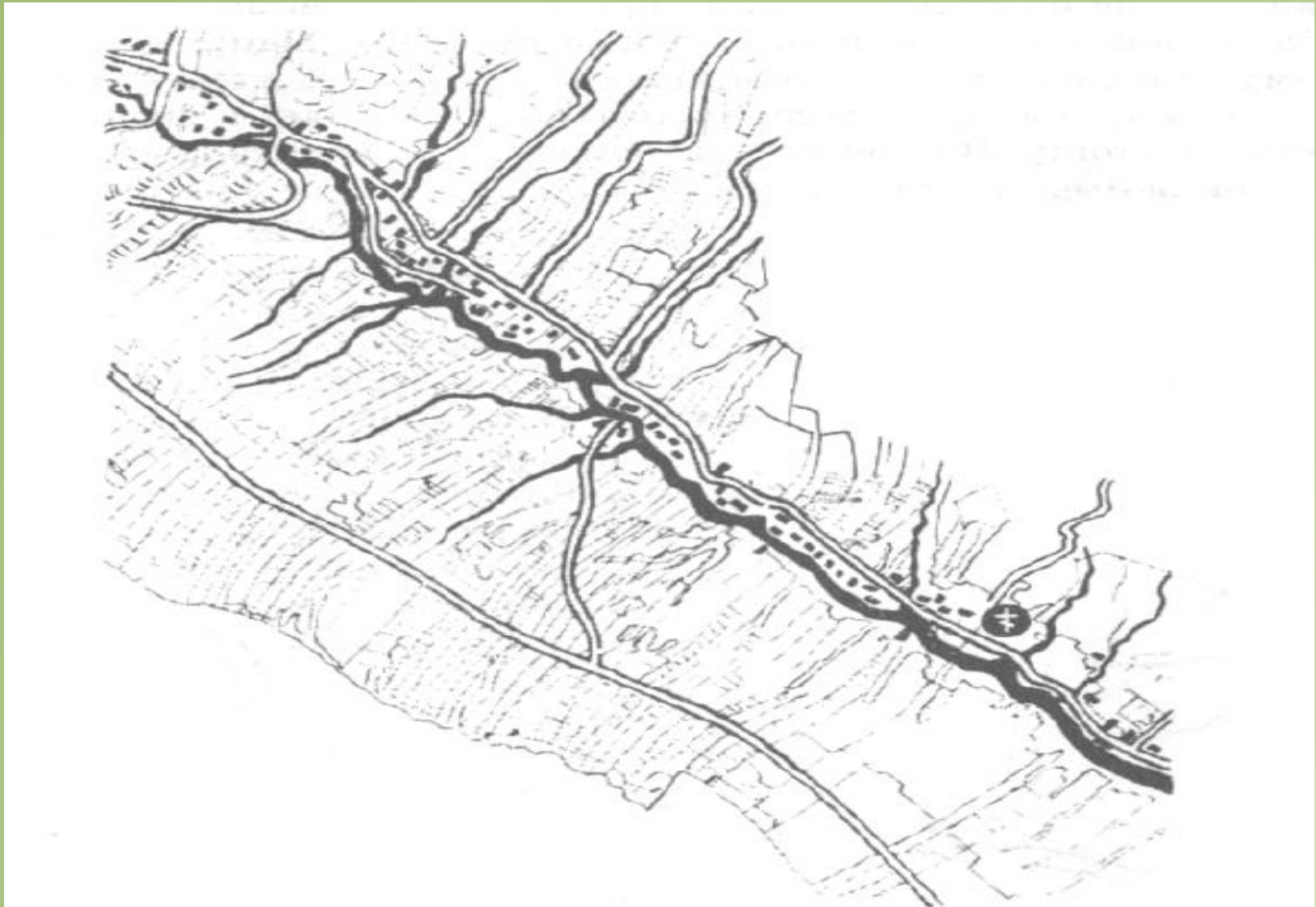
**Канюк (каня,
канюка) — невеликий
хижий птах родини
яструбових, схожий на
шуліку**

Багатодвірна безсистемна забудова вуличного типу поліського села

Забудова поліського села рядового типу

Панська садиба Полісся ХІХ ст. (за «селянськими» повістями Ю. Крашевського):

- одно- або двоповерховий маєток з колонами;
- вишуканий парк, перероблений на англійський лад;
- сад;
- господарські споруди (амбари, стодоли, вітряки тощо);
- скирти сіна;
- колодязь із журавлем;
- огорожа зі штахет на камінних стовпах з високою брамою з тесаного каменю та ін.

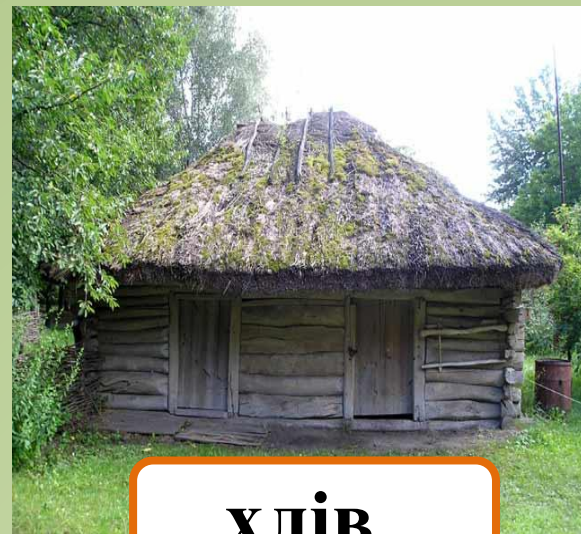
**Господарські споруди, які вміщували подвір'я
простих поліщуків (за «селянськими»
повістями Ю. Крашевського):**

клуня

стайня

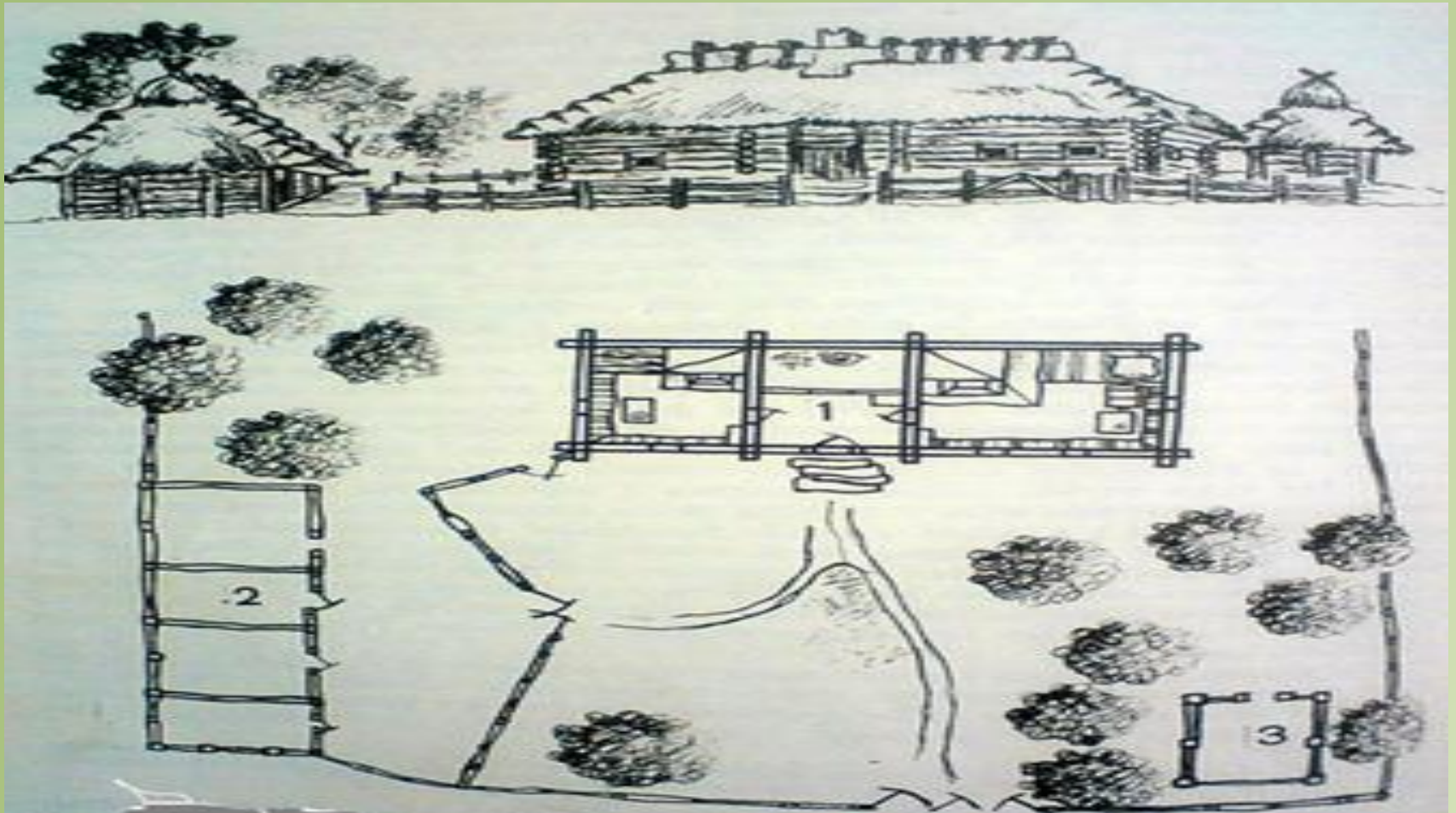
хлів

стодола

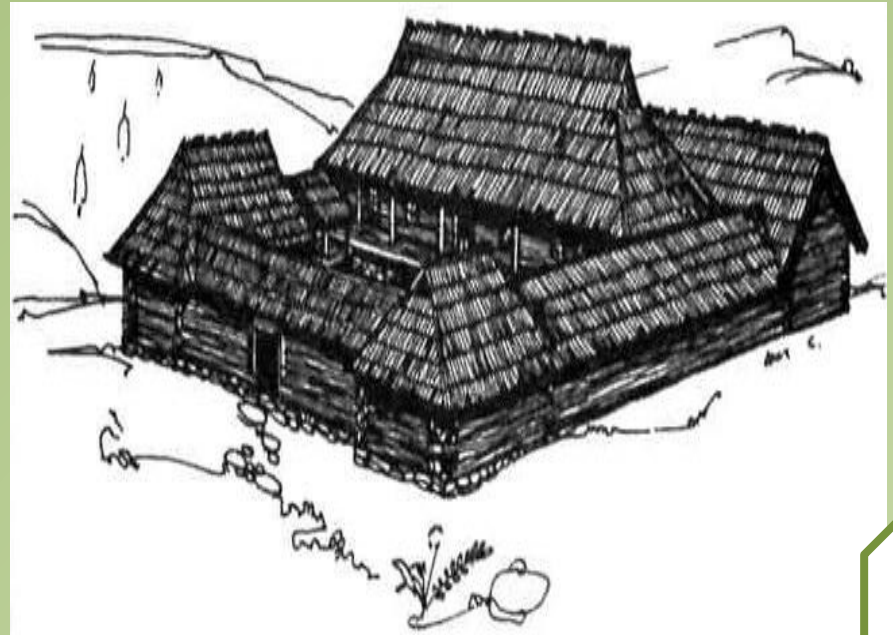
Вільний тип забудови селянського двору
(житло та господарські будівлі розміщені окремо одне від одного)

Замкнутий селянський двір

(до хати по периметру
подвір'я приєднані інші
господарські споруди;
усі конструкції з'єднані
одним дахом)

Колодязь із «журавлем» – неодмінний атрибут селянського двору

Оселя селянина- поліщука:

- нужденна;
- приземкувата;
- непоказна;
- місцями поруйнована;
- з призьбою, круглошибими вікнами, низькими дверима, димником

Призьба – невисокий, переважно земляний насип вздовж стін хати знадвору, не вище фундаменту чи підмурівки або дерев'яної підвалини. Її обмазували червоною глиною, яка символізувала очищувальну силу вогню. В теплі пори року призьбу використовували в таких корисних цілях: сушили цибулю, часник, мак, різне зілля, виставляли посуд, а в свята або в часини відпочинку застеляли домотканними доріжками і збиралися цілою родиною для розмов про життєві та господарські справи. Спільне перебування родини на призьбі — ознака родинної злагоди.

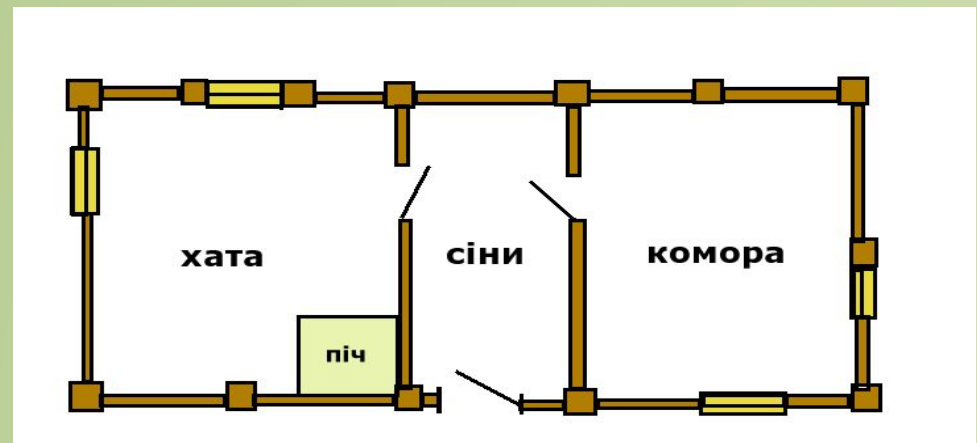
Схеми внутрішньої забудови сільської оселі на Поліссі

<i>Хата</i> (світлиця, передня кімната)	<i>Сіни</i>
--	-------------

<i>Хата</i> (світлиця, передня кімната)	<i>Сіни</i>	<i>Комора</i> (друга хата)
--	-------------	----------------------------------

а) двокамерний тип
забудови житла

б) трикамерний тип
забудови житла

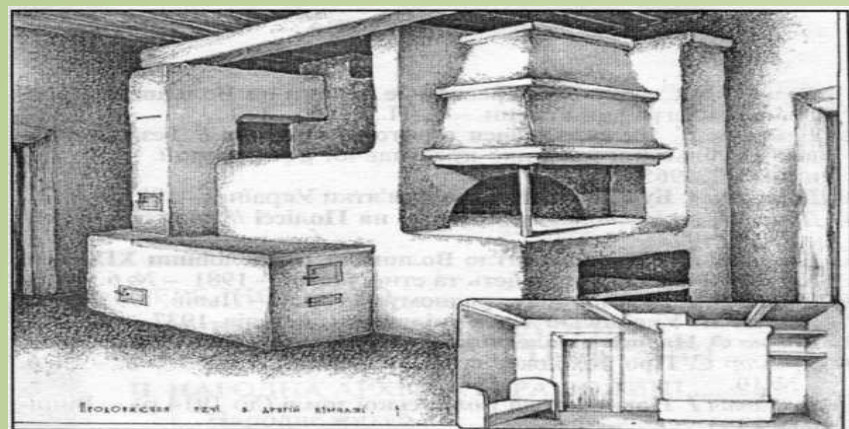
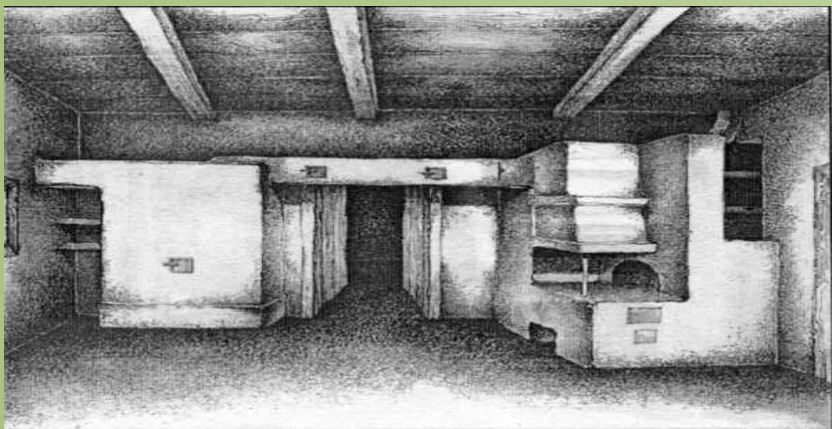

Сіни

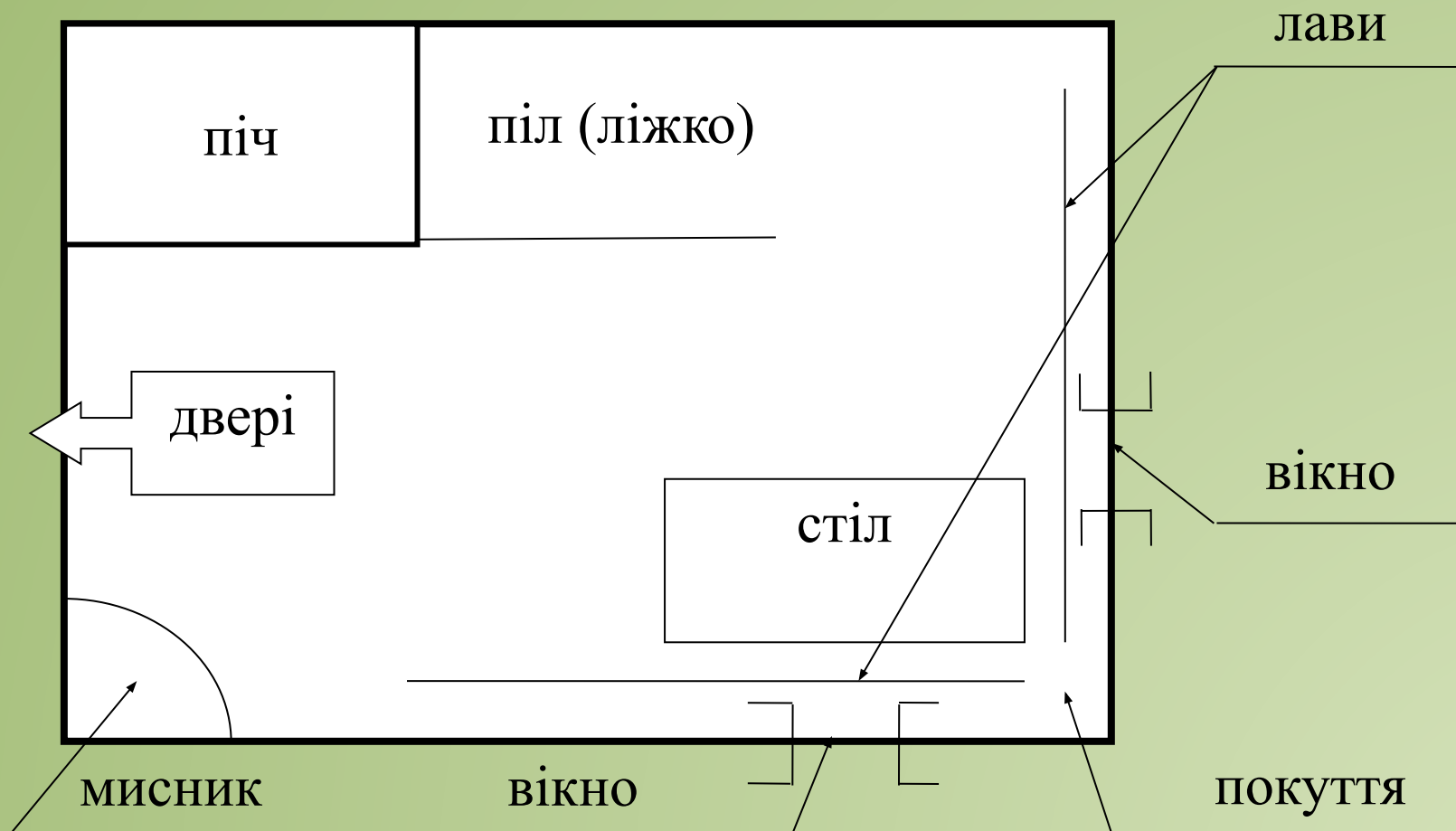

Піч в інтер'єрі сільської оселі займала ключове місце

Традиційне внутрішнє облаштування «хати» поліщука

**Традиційне
внутрішнє
облаштування «хати»
поліщука**

покуття, божниця

МИСНИК

**Культовою
спорудою на
поліському селі була
церква**

**Виробничо-
побутові об'єкти
поліського села (за
повістями
Ю. Крашевського):**

- придорожня
корчма;
- вітряки;
- поштовий
будинок;
- кам'яний млин і
крупорушка

Серед натільного вбрання ХІХ ст. мешканців села вищого стану письменник згадує сорочку, жилетку, штани, шлафрок, сукню; серед панського верхнього одягу – сюртук, куртку, венгерку, жупан, чумарку; серед головних уборів – солом'яний капелюх, баранячу шапку, ярмулку, хустку; а серед аксесуарів, які доповнювали вбрання – рукавички, парасольку, паличку із розкішною головкою; серед взуття – ботинки, пантофлі.

З натільного одягу селян польський письменник називає сорочку, свитку, сукню; з поясового – спідницю, фартух, пояс; з верхнього – сіряк, кожух, сурдут; з головних уборів – хустку, намітку, високу шапку, солом'яний бриль, солом'яний капелюх; із взуття – черевики, постолі, чоботи; з аксесуарів – намисто

Типові традиційні елементи матеріальної культури Полісся в розрізі побуту панів та селян

Елементи матеріальної культури		У побуті панів, шляхтичів	У побуті селян
Садиба	Огорожа	штахети з брамою	тин, пліт
	Насадження навколо оселі	англійський парк, сад, алеї	сад, город, грядка
	Господарські споруди	амбар, стодола, вітряк, колодязь з журавлем	клубня, стодола, стаєнка, хліви, льох, повітка, колодязь з журавлем
Оселя	Зовнішній вигляд	пофарбована, двоповерхова з колонами по фасаді чи довга одноповерхова	низька, приземкувата, чорна; стіни – з колод різного розміру; дах – порослий мохом, дірявий, прогнилий; круглошибі вікна, низькі двері
	Тип внутрішньої забудови	багатокамерний	двокамерний / трикамерний
	Інтер'єр	ліжко, стіл, камін, на стінах - ікони, рушниця на гаку, мисливські ягдташі, фамільні портрети та ін.	піч, стіл, лави, діжа-годувальниця, образи, ткацький верстат, дитяча колиска, відро води з черпаком, різне кухонне начиння, мітла, лопата тощо
Одяг	Натільний	сорочка, жилетка, сукня, шлафрок	сорочка, свитка, сукня
	Поясовий	штани	спідниця, фартух, пояс
	Верхній	сюртук, жупан, куртка, венгерка, чумарка	кожух, сурдут, сіряк
	Головні убори	солом'яний капелюх, бараняча шапка, ярмулка, хустка	хустка, намітка, солом'яний бриль, солом'яна шапка, висока шапка
	Взуття	ботинки, пантофлі	черевики, чоботи, постоли
	Акcesуари	рукавички, парасолька, батистова хусточка	намисто
Їжа	шинка, яйця, молоко, хліб, печиво, страсбурзький паштет з болонськими сосисками, м'ясне рагу, чай, кава, крупник, горілка, вино	Хліб, підпалок, хлібна затірка, страви з картоплі, сало, куліш з засмажкою, коливо, крупник, горілка, варенуха з медом	
Транспорт	Бричка, ландара, коляска, карета, рідше – віз, запряжені кіньми	віз, запряжений кіньми або волами	

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**